Plan 2025.03 – Områdeplan

Oppsummering og vurdering av mottatte merknader etter offentlig melding om oppstart med forslag til plan- og utredningsprogram

Dato: 23.05.2025

1 Berørte parter/interessenter

Merknadene er oppsummert i påfølgende avsnitt med *forslagsstillers kommentar i kursiv*: Kommunedirektøren i Time sine kommentarer er gitt med rød skrift.

1.1.1 Liv og Ludvig Mellemstrand, datert 10.04.2025, saksnr. NVE: 202504668-22 og -23

Grunnet likhet i høringsinnspill fra Liv Mellemstrand og Ludvig Mellemstrand har forslagsstiller valgt å svare ut begge innspillene samlet.

Generelt	Høringsuttalelsene argumenterer sterkt mot utbygging av Mellomstrand vindkraftverk, og peker på at prosjektet vil ha store negative konsekvenser både på kort og lang sikt. Hovedpunktene inkluderer bevaring av matjord, støyforurensning, visuell påvirkning på landskapet, og trusselen mot naturmangfoldet. Utbyggingen vil påvirke viktige jordbruksområder, forringe livskvaliteten for både fastboende og besøkende, og skade et verdifullt naturområde. Uttalelsen oppfordrer offentlige myndigheter til å ta hensyn til disse alvorlige konsekvensene for å unngå langvarige og irreversible skader på miljøet og livsgrunnlaget for innbyggerne.
	Bebyggelsen på Mellomstrand er blant de boligene som ligger nærmest planområdet og disse boligene er ventet å få negativ påvirkning fra Mellomstrand vindkraftverk. Boligene vil være omfattet av utredninger knyttet til støy, skyggekast, visuell påvirkning, og forslagsstiller vil ha en egen oppfølging for å gå gjennom resultater fra dette utredningsarbeidet i 1-1 møter.
	Dette er et mindre tiltak som er avhengig av at Moifjellet vindkraftverk realiseres. Planprogrammet legger opp til at tilleggsbelastning med Mellomstrand avklares. De temaene som pekes på som viktige er etter kommunedirektøren sin vurdering innarbeidet i planprogrammet og konsekvenser vil dermed synliggjøres i den videre prosessen.
Bevaring av matjord	Avsender eier en gård som driver med melk- og kjøttproduksjon, samt sauehold, og er en av få gårder i området som driver med tradisjonell gårdsdrift med melk. Tiltaket vil kreve betydelig utvidelse av eksisterende gårdsveier, og vil benytte arealer med dyrket jord hos avsender eller nabogård. Avsender frykter tap av dyrket jord kan true videre drift på gården. Matjord er en avgrenset ressurs som er essensiell for matproduksjonen i landet, og må vernes mot andre formål som kan forringe muligheten for matproduksjon.
	Landbruk er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Det vil i forbindelse med utredningen bli vurdert virkninger for jordbruk, herunder driftsulemper, tap av dyrka jord og dyrkbar jord og

	virkning for produksjon. Gjennom å benytte allerede eksisterende veier, og utbedre disse ønsker tiltakshaver å redusere arealinngrepene i dyrkbar jord.
	Se kommentar over. Kommunedirektøren mener planprogrammet sikrer at temaet utredes.
Støy	Vindturbiner forventes å generere støynivåer rundt 45 dB, noe som kan påvirke helse (søvnforstyrrelser, stress og helseplager) og livskvalitet for fastboende i området. Viktige tur- og rekreasjonsområder som området rundt Kartavatnet som benyttes gjennom hele året vil få redusert kvalitet som følge av lydforurensning. Det vises til erfaringene hytteeierne på Tonstad har gjort med vindturbinene i NRK artikkel: https://www.nrk.no/norge/xl/enorme-summer-ut-av-landet.-her-er-vindkraftens-norske-tapere-1.17259452
	Støy er et tema som skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. Det skal bl.a. utarbeides støysonekart hvor støyfølsom bebyggelse (f.eks. boliger) over L_{den} 40 dB skal angis på kartet. Det skal vurderes hvordan støy fra vindkraftverket og sumstøy fra flere kilder kan påvirke støyfølsom bebyggelse og friluftsliv. *Det er i tillegg foreslått å utrede folkehelse i plan-/utredningsprogrammet. Det vil her beskrives ulike enkeltfaktorer som støy, skyggekast, visuelle virkninger som kan ha en mulig helsekonsekvens, enten i samvariasjon med andre faktorer og/eller over tid.*
	Støy er et viktig tema som det er stort fokus på. Plan- og utredningsprogrammet sikrer at det utarbeides støysonekart der støyfølsom bebyggelse skal angis. *Det skal gjøres vurderinger av hvordan støy fra vindkraftverket og sumstøy fra flere kilder kan påvirke støyfølsom bebyggelse og friluftsliv. Det skal også vurderes behov for avbøtende tiltak og beskrive aktuelle tiltak. Kommunedirektøren mener temaene er godt ivaretatt i forslag til planprogram.*
Visuell påvirkning	Vindturbinene planlegges med en høyde på inntil 200 meter, og vil dominere landskapet og påvirke de estetiske verdiene og utsikten. I tillegg kommer skyggekast fra turbinene som er anslått vil berøre min bolig/gård, og tilsvarende på områder i samme avstand. I tillegg vil attraktiviteten til området for friluftsliv og turisme svekkes.
	Landskap og skyggekast skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. De visuelle virkningene og skyggekast skal beskrives og vurderes. Tiltak som kan redusere de negative virkningene skal også vurderes. Landskap er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Det vil bli utarbeidet visualiseringer som gir et representativt inntrykk av tiltakets visuelle virkninger på nær avstand (opp til ca. 2-3 km) og midlere avstand (fra ca. 3-10 km).
	Landskap og skyggekast skal utredes iht. Plan og utredningsprogrammet. Kommunedirektøren mener temaet er ivaretatt i forslag til planprogram.
Friluftsliv	Vindkraftverket vil bli plassert i et populært turområde som bl.a. omfatter Brusaknuten og Kartavatnet, og kan redusere kvaliteten på rekreasjonsaktiviteter på grunn av støy, skyggekast og endringer i landskapet. Som følge av økt utbygging er det svært viktig å ta vare på turområdene i Rogaland. Det vises igjen til erfaringene til hytteeierne på Tonstad.
	Friluftsliv skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. Som en del av utredningen skal kartlagte og verdisatte friluftslivsområder i plan- og influensområdet og bruk av disse beskrives. Det skal vurderes tiltak som kan redusere negative virkninger. Utredningen skal gjennomføres med anerkjent metodikk etter gjeldende KU-veileder fra Miljødirektoratet. Lokale og regionale myndigheter og organisasjoner, samt personer med relevant lokalkunnskap, skal kontaktes.
	I prosessen har det kommet fram at det vil være behov for å etablere en ny sender som erstatning / kompenserende tiltak for Bjerkreimsenderen. Karten er en aktuell lokasjon. Kommunedirektøren er positiv til at planprogrammet er supplert med krav om utredning av

	aktuelle lokasjoner. Konsekvens for friluftsliv og landskap må vurderes i evt valg av plassering av ny sender.
Naturmangfold	Vindkraftverket kan ha betydelige negative effekter på naturmangfold, og det vises til Olje- og energidepartementet avslag av Moi-/Laksesvelafjellet vindkraftverk som blei avslått i 2012 bl.a. grunnet konflikt med rovfugl, fragmentering av det helhetlige naturlandskapet og kystlyngheiene, redusert tetthet av hekkende fugl og redusert reproduksjon for hubro. Området der Mellomstrand- og Moifjellet vindkraft er planlagt er en sammenhengende grønn korridor mellom allerede etablerte vindkraftanlegg, og er det siste sammenhengende naturlandskapet med kystlynghei i området. Det er derfor svært viktig å bevare gjenstående naturmangfold i området, og avsender er derfor imot planene om vindkraftverket. Dersom utbygging blir vurdert må det settes krav til omfattende utredning av konsekvenser for naturmangfoldet.
	Naturmangfold er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Hensikten med å utrede naturmangfold er å sikre at utbyggingen av vindkraftverk skjer på en måte som tar hensyn til miljøet og bevarer naturlandskap og biologisk mangfold. Temaet skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. Utredningen vil blant annet ta for seg hvordan utbyggingen kan påvirke fugleliv og kystlynghei. Utredningen skal gjennomføres med anerkjent metodikk etter gjeldende KU-veileder fra Miljødirektoratet.
	Naturmangfold er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Utbygging på Moifjellet og Mellomstrand vil påvirke et større område med kystlynghei. Foreslått metodikk sikrer dette. Utover dette temaet vurderes foreslått planprogram som dekkende i forhold til konsekvens for natutmangfold
Konklusjon	Avsender ber om at offentlige myndigheter tar hensyn til disse alvorlige konsekvensene, og står opp for bevaring av natur og lokalsamfunn for å unngå langvarige og irreversible skader på miljøet og livsgrunnlaget for innbyggerne.
	Merknaden tas til orientering.
	Utredningsprogram med omfattende krav til utredning sikrer at tiltaket blir godt utredet. Der er og krav til behandling gjennom plan – og bygningslov og gjennom energiloven. Kommunedirektøren mener disse kravene og prosessene sikrer grundig vurdering av tiltaket.

1.1.2 Sondre Sirekrok Hadland, datert 06.03.2025, saksnr. NVE: 202504668-30

Generelt	Det er nok vindmøller fra før. Det ødelegger natur og for vilt. Ikke ser de godt ut heller.
	Merknaden tas til orientering. Temaene naturmangfold og landskap skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. Utredningene vil blant annet ta for seg hvordan utbyggingen kan påvirke dyreliv og de visuelle virkningene. Utredningen skal gjennomføres med anerkjent metodikk etter gjeldende KU-veileder fra Miljødirektoratet.
	Kommunedirektøren mener planprogrammet sikrer at konsekvens av tiltaket klargjøres. Denne kunnskapen vil legges til grunn for innstilling og vedtak i saken.

1.1.3 Tom Hedland, datert 16.03.2025, saksnr. NVE: 202504668-16

Generelt	Tiltaket vil gjøre stor skade på naturmangfold. Vindturbiner dreper fugler og skremmer vekk ville dyr. Området er et kjært og kjent turområde for folk i hele regionen. Fordelene med disse 2-4 vindturbiner er så marginale at de er ignorerbare i forhold til alle ulempene og skadene de tilfører natur og friluftsliv.
	Temaene naturmangfold og friluftsliv skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet. Utredningene vil blant annet ta for seg hvordan utbyggingen kan påvirke dyreliv herunder fugl og turområder. Utredningen skal gjennomføres med anerkjent metodikk etter gjeldende KU-veileder fra Miljødirektoratet.
	Planprogrammet sikrer at konsekvens for naturmangfold inkl. fugl vil utredes. Denne kunnskapen vil legges til grunn for innstilling og vedtak i saken.

2 Sektormyndigheter

2.1.1 Forsvarsbygg, datert 10.04.2025, saksnr. NVE 202504668-21

Radiomast	Forsvaret har ei radiomast på Karten, en km vest av planområdet. Forsvarets VHF-radio vil bli påvirket av utbyggingen, men det er mulig med avbøtende tiltak.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller vil kontakte Forsvarsbygg vedr. avbøtende tiltak.
	Konsekvens for forsvarets virksomhet skal utredes i iht. Plan- og utredningsprogrammet. For å tydeliggjøre dette hensynet er planprogrammet supplert med krav om at påvirkningen på signal på sender på Karten må avklares.
Luftvarslings-radar	Vindturbinene vil ligge med fri sikt til Forsvarets luftvarslingsradar i området med en avstand på 25 km til denne. Vindkraftanlegget vil pga. avstanden til radar, beregnet høydeforskjell, kombinert med radarens transmitterte energi gi risiko for uønskede refleksjoner og med det produksjon av falske signal i radarsystemet. Luftvarslingsradaren i Bjerkreim vil bli erstattet av en ny radar i 2030. Den nye radaren vil i redusert grad påvirkes av forstyrringer fra vindturbiner. Forsvarsbygg vil gi innspill til utredningene for påvirkning på radar.
	Merknaden tas til orientering. Forsvarsbygg vil bli kontaktet i forbindelse med utredning.
	Kommunedirektøren mener planprogrammet sikrer at forsvarets interesser avklares.

2.1.2 Kommuneoverlege Time kommune, datert 19.03.2025, saksnr. NVE 20254668-17

Konsekvens-utredning	Kommuneoverlegen registrerer at sentrale tema innen folkehelse er tatt med i utredningsprogrammet, og legger til grunn at KU gjennomføres som beskrevet. Friluftsliv, landskap, støy, skyggekast, vann og grunnforurensning og folkehelse bør vektlegges særlig.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller legger til grunn at fastsatt utredningsprogram vil bli minst like omfattende som beskrevet i forslag til plan-/utredningsprogram.
	Kommunedirektøren mener at tema som er påpekt av kommunelegen er sikret gjennom forslag til planprogram.

2.1.3 Mattilsynet, datert 11.04.2025, saksnr. NVE 202504668-25

Drikkevann	Tiltakshaver må kartlegge om det er private vannforsyningssystem i planområdet som kan bli negativt påvirket under anleggsfasen på kort og lang sikt. Dersom det er private vannforsyningssystem som blir berørt må eventuelle tiltak for å forhindre forurensning vurderes og omtales i videre planarbeid.
	I forslag til plan-/utredningsprogram angis det at alle vannverk, enkeltbrønner og antatte reservevannkilder med tilhørende nedbørsfelt som kan påvirkes skal kartlegges. Det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke drikkevannskilder med tilhørende nedbørsfelt, vurdere behov for avbøtende tiltak og beskrive aktuelle tiltak.
	Drikkevann skal utredes iht. Plan og utredningsprogrammet, og kommunedirektøren vurderer det som dekkende.
Fiskehelse og fiskevelferd	Tiltakshaver må gjøre en vurdering av hvilken effekt tiltaket vil kunne ha på villfisk under anleggs- og driftsfasen ved sprenging og annet arbeid. Eventuelle avbøtende tiltak må utarbeides.
	Vannmiljø er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet, og det skal her gjennomføres en utredning av naturmangfold i vann, herunder naturtyper og arter. Villfisk vil inngå i denne utredningen.

	Vannmiljø og naturmangfold i vann skal utredes iht. Plan- og utredningsprogrammet. Plan- og utredningsprogrammet har blitt betraktelig mer utfyllende på dette punktet i revidert utgave.
Dyrehelse og dyrevelferd	Tiltakshaver må utrede om vindkraftverket kan tilføre omgivelsene stoffer som kan tilføre beiteområdet forurensende stoffer. Det må vurderes i videre utredning om beiteområdet i nærheten av vindkraftverket er helsemessig trygt for eventuelle dyr som skal til humankonsum.
	Vannmiljø og forurensing av vann og grunn er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Utredningen skal blant annet beskrive mulige forurensningskilder i anleggs- og driftsfasen. Vurdere og beskrive sannsynligheten for og omfang av slik forurensing til grunn og vann. Det gjelder blant annet forurensing fra utslipp av olje og kjemikalier fra turbiner, transformator-stasjoner/koblingsanlegg, betongarbeid, tanklagring og tilhørende utstyr etc. Inkluderer også utslipp fra ev. turbinhavari og demontering/fjerning av turbiner.
	Plan- og utredningsprogrammet har ikke dyrehelse og dyrevelferd som et eget utredningstema. Det forutsettes at de temaene som forslagsstiller beskriver i sin kommentar vil være tilstrekkelige for å avdekke eventuelle forurensinger som kan påvirke dyrehelse og dyrevelferd.
Plantehelse	Mattilsynet forventer at jordas status i forhold til eventuelle planteskadegjørere og floghavre kartlegges, og omtales i videre planarbeid. Dersom det viser seg at jorda inneholder planteskadegjørere må det lages bestemmelser som hindrer spredning.
	Kartlegging av naturmangfold – fremmede arter er foreslått i plan-utredningsprogrammet, herunder avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfasen. For planteskadegjørere i matjord ser forslagsstiller det som mest naturlig med prøvetaking og ev. tiltak i forbindelse med detaljplan. Merknaden tas til orientering.
	Det er ikke åkerjord innenfor planområdet, og temaet vurderes oms lite relevant i dette planområdet.

2.1.4 Meteorologisk institutt (MET), datert 02.04.2025, saksnr. NVE 20254668-18

Radardata	MET ber om at vindparkene Moifjellet og Mellomstrand her sees i sammenheng, slik at det sammenhengende arealet med forstyrrelser i radardata ikke overstiger 10 kvadratkilometer.
	Vær- og kystradar skal konsekvensutredes iht. plan-/utredningsprogrammet, og dette vil skje i dialog med Meteorologisk institutt.
	Kommunedirektøren legger til grunn at dette utredes og avklares i planporsessen. Evt. tilleggssendere må avklares, og krav om dette er lagt inn i planprogrammet.

2.1.5 Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), datert 13.04.25, saksnr. NVE: 202506205-2

Generelt	NVE har gitt innspill til planprogrammet for Mellomstrand vindkraftverk. Planarbeidet skal vurdere om området er egnet for vindkraftproduksjon, med fokus på miljø- og samfunnskonsekvenser. Ifølge Prop. 111 L (2022-2023) skal områderegulering for vindkraftanlegg være på et overordnet nivå, og utbygging må avveies mot lokale, regionale og nasjonale interesser. Detaljplaner avklares i konsesjon og etterfølgende detaljplaner etter energiloven og eventuelt vassressursloven. Reguleringsplan må være vedtatt før NVE kan gi konsesjon. Kommunen er ansvarlig for områdereguleringen, mens NVE er ansvarlig for konsesjonen. Det er positivt at Time kommune og NVE samordner planarbeidet og konsesjonsbehandlingen for å unngå dobbeltbehandling. Mellomstrand vindkraftverk sees i sammenheng med Moifjellet vindkraftverk i Bjerkreim kommune.
	Merknaden tas til orientering.
	Merknaden tas til orientering. Kommunedirektøren har i hele prosessen vært tydelig på at en også i områdeplanen ønsker en større detaljeringsgrad. Kommunedirektøren ønsker så langt det er

	mulig å benytte seg av den muligheten en har blitt gitt ved at denne typen energianlegg også skal behandles etter Plan- og bygningsloven.
Vernet vassdrag	NVE har et spesielt ansvar for vernede vassdrag, som omfatter hovedelver, sideelver, større bekker, sjøer og tjern, samt et område på inntil 100 meter bredde og andre deler av nedbørfeltet som har betydning for vassdragets verneverdi. Tiltak må ikke komme i konflikt med vernegrunnlaget og skal unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø. Planområdet for Mellomstrand vindkraftverk ligger i vernede vassdrag, med den nordlige delen i nedbørfeltet til Bjerkreimsvassdraget og den sørlige delen i nedbørfeltet til Fuglestadåna. I arealplanen må det vurderes om tiltakene kan være i konflikt med allmenne interesser knyttet til vassdraget, og det må tydelig fremgå hvilke verneverdier som påvirkes og mulige avbøtende tiltak. Mangelfull vurdering av konsekvensene for tiltak som kan svekke verneformålet kan føre til innsigelse. Tiltaket kan være avhengig av konsesjon etter vassressursloven, og ved konsesjonsbehandling skal det legges vesentlig vekt på hensynet til verneverdiene. NVE anbefaler at områdereguleringen for Mellomstrand vindkraftverk vurderer om tiltaket som helhet og tilkomstveien påvirker verneverdiene. Det er i kommunens og tiltakshavers interesse å tidlig avklare tiltakene etter vassressursloven.
	Virkningene Mellomstrand vindkraftverk kan ha for miljø, samfunn og landskap, inkludert sumbelastning og hensyn til eksisterende vern, skal utredes gjennom en konsekvensutredning, der formålet er å sørge for at virkningene ved tiltaket blir grundig belyst og vurdert. Forslagsstiller, som NVE, er opptatt av at det gjennomføres en grundig konsekvensutredning også av konsekvensene for verneverdier i området. Gjennom konsekvensutredningsprogrammet skal det vurderes om tiltaket påvirker disse. Forholdet til verna vassdrag skal vurderes særskilt.
	Virkningene Mellomstrand vindkraftverk kan ha for miljø, samfunn og landskap, inkludert sumbelastning og hensyn til eksisterende vern vil bli utredet iht plan- og utredningsprogrammet. Kommunedirektøren vurderer planprogrammet som dekkende.
Kantsone langs vassdrag	Vassdragene, både små og store, er viktige leveområder for mange plante- og dyrearter, og sonen mellom vann og land har et høyt artsmangfold. Denne sonen fungerer også som en nødvendig vandringskorridor i områder hvor menneskelige inngrep har delt opp artenes naturlige leveområder. Inngrep i og langs vassdrag kan føre til uopprettelige tap av habitat og svekke dyre- og planteliv, økosystemer og landskapsverdier. Kommunen kan fastsette bredden på kantvegetasjonen i plan, og NVE viser til sin veileder for hvordan denne bredden kan fastsettes, betydningen av kantvegetasjon langs vassdrag, og skjøtsel av kantsonen.
	Merknaden tas til orientering.
	Kommunen ønsker å skjerme areal langs vassdrag for tiltak. Dette må følges opp i det videre planarbeidet.
Flom, skred og overvann	NVE understreker viktigheten av helhetlig vannforvaltning og tilpasning til klimaendringer. Utbygging må ta hensyn til nedbørfeltets kapasitet til å håndtere vann og spille på lag med naturlige forhold. God arealplanlegging er viktig for å forebygge skader fra naturfarer som flom og skred, spesielt med økt risiko fra klimaendringer. Plan- og bygningsloven og TEK17 setter krav til sikkerhet mot naturfare. Planprogrammet fokuserer på å kartlegge naturfarer og sikre at tiltak ikke øker risikoen for flom og skred for tredjepart. Faresoner skal merkes tydelig i plankartet, og det må fremgå om tiltakene fører til skade eller ulempe for tredjepart. NVE viser til sine veiledere for utredning av naturfarer.
	Merknaden tas til orientering. Vurdering av flom, skred og overvann, samt ROS-analyse er ivaretatt gjennom plan-/utredningsprogrammet.

	Samfunnsikkerhet inngår i plan- og utredningsprogrammet som et tema som skal konsekvensutredes og vil inngå i ROS- analysen som skal utarbeides som en del av planarbeidet.
	Kommunedirektøren mener flom, skred og samfunnssikkerhet er ivaretatt i planprogrammet.
Energianlegg	NVE anser det som positivt at det tidlig er etablert kontakt med netteier. Denne kontakten bør brukes i det videre planarbeidet for å sikre nyttig og oppdatert informasjon.
	Merknaden tar til orientering.
	Tatt til orientering
Generelle råd	NVE anbefaler å bruke NVEs sider for arealplanlegging for å få en fullstendig oversikt over hvordan man kan ta hensyn til NVEs temaer i områdereguleringsplanen. Informasjonen og veiledningen er organisert etter plannivå. Spesielt anbefales det å bruke den kartbaserte veilederen for reguleringsplan, som gir verktøy og innspill til planarbeidet. Planutarbeideren har ansvar for å vurdere disse interessene i planarbeidet. NVE Veileder 2/2017 klargjør hva som skal til for at NVEs interesser blir tilstrekkelig ivaretatt i arealplaner etter plan- og bygningsloven.
	Merknaden tas til orientering.
	Kommunedirektøren forutsetter at dette følges opp av forslagsstiller.
NVEs oppfølgning av planarbeidet	I planforslaget må det tydelig fremgå hvordan de ulike interessene er vurdert og innarbeidet i planen. Alle relevante fagutredninger innen NVEs saksområder må vedlegges. NVE ber om at alle plandokumenter sendes elektronisk.
	Merknaden tas til orientering.
	Kommunedirektøren forutsetter at dette følges opp av forslagsstiller.

2.1.6 Rogaland fylkeskommune datert 18.03.2025, saksnr. NVE 202504668-31

Arkeologisk registrering	Ingen automatisk fredede kulturminner er registrert innenfor planområdet, men det er potensial for funn av bosetningsspor fra steinalder til jernalder. Det vil derfor være nødvendig med arkeologiske registreringer før vi kan gi en endelig uttalelse til planen. Kravet om registreringer er hjemlet i kulturminneloven § 9, første ledd. Registreringene innebærer maskinell sjakting i dyrka mark og beitemark, og overflateregistrering av hele planområdet. Tiltakshaver må dekke kostnadene for registreringen.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller er i dialog med Rogaland fylkeskommune om § 9-undersøkelser.
	Tatt til orientering. Kommunedirektøren forutsetter at dette følges opp av forslagsstiller.
Kulturminner i sjø og vassdrag	Stavanger maritime museum har også uttalt seg til planforslaget. Museet kjenner ikke til kulturminner i vann i det varslede området. Museet vurderer området til å ha et potensiale for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner, og krever gjennomføring av en arkeologisk registrering.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller er i dialog med Stavanger maritime museum om § 9-undersøkelser.
	Tatt til orientering. Kommunedirektøren forutsetter at dette følges opp av forslagsstiller.

2.1.7 Rogaland fylkeskommune datert 22.04.2025, ikke mottatt saksnr. NVE

Fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland	Fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland ble vedtatt av Rogaland fylkeskommune i 2007, og godkjent av Miljøverndepartementet i 2009. Planen skulle identifisere områder med akseptabelt konfliktnivå for vindkraftutbygging for å oppfylle nasjonale mål om fornybar energi.

	Planens prinsipper og føringer gjelder fortsatt i stor grad, til tross for gjennomførte vindkraftanlegg/landskapsinngrep og endringer i metodikk og oppdaterte vurderinger av naturområder. Ved fylkesutvalgets behandling av nasjonal ramme for vindkraft, ble det fattet vedtak om at det ikke bør tillates mer vindkraft i Rogaland før det er gjort vurderinger av sumvirkninger for eksisterende vindkraftanlegg. Pr nå foreligger det ikke slike vurderinger.
	Regionalplanen som omtales er fra 2007 og kunnskapsgrunnlaget er betydelig styrket siden den gang, både gjennom tidligere utredning, for- og etterundersøkelser ifm. øvrige vindkraftverk i området samt gjennomført utredning for Moifjellet. I konsekvensutredningene som plan-/utredningsprogrammet stiller krav til vil det forbedrede kunnskapsgrunnlaget bli presentert, samt at det vil gjøres nye kartlegginger og datainnsamlinger som ytterligere vil forbedre kunnskapsgrunnlaget. Når utredningene foreligger vil Time kommune som lokal planmyndighet iht. pbl og NVE iht. energiloven vurdere prosjektet i forhold til bl.a. regional plan for vindkraft.
	Mellomstrand er ikke et selvstendig prosjekt, men avhenger av Moifjellet i Bjerkreim. Tiltakene i Time kommune er begrenset og hovedtyngden av utredninger for prosjektet i sin helhet bør derfor gjøres i forbindelse med utredningene for Moifjellet. Kommunedirektøren legger til grunn at Rogaland Fylkeskommune først og fremst sikrer tiolstrekkelig kunnskapsgrunnlag for Moifjellet. *Dette planarbeidet vil derfor i all hovedsak fokusere på konskevensene for innbyggere og areal i Time kommune.*
Detaljerings- og avklaringsnivå område-regulering	Områdereguleringen skal avklare arealbruk og konsekvenser på et overordnet nivå, mens konsesjonsbehandlingen skal fastsette detaljer for inngrepene. Viktige aspekter som antall og plassering av vindturbiner og adkomstveier kan få betydning for anleggets virkning på miljø og samfunn, og bør være godt definert i områdereguleringen. Planprogrammets omtale av hvilket detaljeringsnivå områdereguleringen skal ha vurderes å være for unyansert.
	Endelig plassering og antall vindturbiner vil bli fastsatt i detaljplan iht. energiloven etter konsesjonssøknad er vedtatt. Man vil derfor i områdeplanen ikke kunne ta endelig stilling til plassering og antall, men utforming av plankart var et tema i oppstartsmøte med Time kommune, og vil bli videre fulgt opp med Time kommune under utarbeidelsen av områdereguleringen. Som følge av at det legges opp til ei parallell behandling av områdereguleringen og konsesjonssøknad så vil det gjennomføres felles utredninger på tiltaksnivå som dekker begge prosessene.
	Kommunedirektøren har i oppstartsmøte og gjennom den videre prosessen, både ovenfor tiltakshaver og NVE vært tydelige på at vi ønsker en høyest mulig grad av detaljering. Dette vil vi fortsette å kreve også i den videre prosessen med utarbeidelse av plandokumentene.
Konsekvens-utredning	Konsekvensutredningen for Mellomstrand skal utføres som et tilleggsnotat til KU for Moifjellet, og vurdere tilleggsvirkning og tilleggskonsekvens av tiltaket for Mellomstrand. Fylkesdirektøren er enig i tilnærmingen, men understreker viktigheten av å gi en samlet vurdering av konsekvensene.
	Merknaden tas til orientering.
	Kommunedirektøren er enig i at det blir viktig med en samlet vurdering av konsekvensene. Til tross for at det er to ulike planer er det ett tiltak, og må derfor vurderes samlet. Hovedutbyggingen vil likevel være Moifjellet, og Time kommune forutsetter at Rogaland Fylkeskommune gjør en grundig vurdering av konsekvens og tiltak.
Naturmangfold	Fylkeskommunen mener at selv om temaet «Naturmangfold – verneområder» ikke skal utredes fordi planområdet ikke direkte berører nåværende verneområder, har Miljødirektoratet anbefalt supplerende vern for et større område dominert av kystlynghei, som delvis inngår i planområdet

	for Mellomstrand. Dette bør tas hensyn til, spesielt ved vurdering av naturmangfold, arter, vegetasjon og fugl. Utredningsprogrammet for fugl bør inkludere tiltakets påvirkning på arter som er sårbare for menneskelig aktivitet og forstyrrelser. Bruk av fugleradar som kartleggingsmetodikk bør presiseres, og det bør klargjøres om utredning av Moifjellet også dekker Mellomstrand. Konsekvenser for rovfugltrekket, oppdaget gjennom fylkesdelplanen for vindkraft, er viktig å vurdere. For temaet «Naturmangfold – samlet belastning» er det viktig å vurdere tiltaket i sammenheng med andre eksisterende og planlagte tiltak, spesielt vindkraftanlegg. Fylkesdirektøren stiller spørsmål ved hvorfor temaet «Naturmangfold - landskapsøkologiske sammenhenger» ikke tas med som utredningstema, og dette bør klargjøres. Dette temaet er aktuelt på grunn av den betydelige konsentrasjonen av vindturbiner i kystnære områder og rovfugltrekket der. Det er behov for kunnskap om eventuelle endringer i trekket som kan tilskrives etablerte vindturbiner, og i hvilken grad Mellomstrand og Moifjellet kan påvirke utsatte arter.
	Tiltakshaver legger til grunn at de verdier som lå til grunn for tidligere vurderinger av tilleggsvern i området vil fanges opp av de relevante, tematiske fagutredningene. Naturmangfold er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Det vil bli utført supplerende undersøkelser av fugl for Mellomstrand vindkraftverk som en del av konsekvensutredningen for naturmangfold, i tillegg til det som allerede er utført for Moifjellet vindkraftverk. Undersøkelsene vil omfatte rovfugltrekk, hekkende fugl, trekkende fugl generelt, samt hubro og kongeørn. Eventuelle nye funksjonsområder og landskapsøkologiske sammenhenger for fugl vil bli kartfestet basert på kunnskapsgrunnlaget og gjeldende metoder/anbefalinger. *En ytterligere utredning av landskapsøkologiske sammenhenger foreslås i utgangspunktet ikke, siden planområdet til Mellomstrand vindkraftverk inngår i konsekvensutredningen for Moifjellet vindkraftverk. Temaet vil likevel bli supplert dersom nye forhold dukker opp i tilleggskartleggingene for Mellomstrand.*
	Kommunedirektøren støtter Rog.Fk sine vurderinger. Kommunedirektøren ønsker samtidig å presisere at kommunen må forholde seg til informasjon som er dokumenterbar. Tiltakshaver nevner noen planlagte tiltak som kan bidra med kunnskap, f.eks fugleradar. Kommunen støtter tiltaket og håper det vil kunne bidra med viktig informasjon, men det kan ikke inngå som grunnlag for vurderingene før det foreligger faktiske registreringer som kan inngå i kunnskapsgrunnlaget.
Landskap	For temaet landskap er det i tillegg til KULA-områdene, også registreringer av regionalt og nasjonalt viktige landskap i Rogaland, der også landskapsrom ut over den særskilte kulturlandskapsdimensjonen er med. Denne registreringen omfatter også fjelltoppen Karten med omgivelser, og er vurdert å ha nasjonal verdi.
	Merknaden tas til orientering. Landskap er foreslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Det vil i sammenheng med landskapsutredningene utarbeides visualiseringer fra blant annet Karten.
	Det har fremkommet informasjon i prosessen der Karten vurderes som et alternativ til ny plassering av Bjerkreim senderen. Karten har med det blitt mer sentral enn først antatt. Kommunen mener planprogrammet må avklare at evt nye lokasjoner at sendere i Time kommune må vurderes. Det vil utløse behov for tilleggsvarsling av et utvidet område av planen til også å gjelde Karten.
Elektronisk kommunikasjon	Etablering av vindturbiner på Moifjellet vil påvirke flere viktige kommunikasjonssystemer. En mulig konsekvens er behovet for en 60-80 meter høy mast på toppen av turmålet Karten. For å sikre funksjonaliteten til de ulike kommunikasjonssystemene, kan både små og større avbøtende tiltak være nødvendige. Selv om masten og tilhørende anlegg anses som nødvendige, kan alternative lokaliseringer vurderes.

	Det er viktig å beskrive tiltak som kan minimalisere inngrepene fra nye kommunikasjonsanlegg. Ved behov for større tiltak, må alternative lokaliseringer vurderes, inkludert behovet for ny veiinfrastruktur og konsekvenser for relevante temaer. Inngrepsfrie områder bør også tas med i vurderingene.
	Forslagsstiller har dialog med ekominteresser og sammen med disse vil alternativer for å ivareta disse interessene vurderes. En del av dette arbeidet omfatter mulige plasseringer av eventuelt nye mastepunkter herunder hvilke tiltak som er påkrevd for etablering av disse. Merknaden tas til orientering.
	Tiltakene i Time kommune kommer som en konsekvens av det planlagte vindkraftanlegget på Moifjellet i Bjerkreim. Det er derfor Time kommune sin oppfatning at dette fortrinnsvis bør løses i Bjerkreim kommune. Dersom det viser seg å ikke være mulig og Karten blir aktuell, er det Kommunedirektørens oppfatning at det må tilleggsvarsles (se kommentar ovenfor). Dette er klargjort i planprogrammet.
Fylkesveg	Planområdet grenser til fylkesvei 504, som vil fungere som adkomstpunkt. Avkjøring må oppgraderes for å håndtere trafikkbelastningen både fra eksisterende forhold og vindkraft. Det kan også være nødvendig med utbedringer langs eksisterende vegnett, som må kartlegges og avklares med vegmyndigheten. Tekniske tegninger for alle tiltak på eller langs fylkesveinettet må sendes inn for gjennomgang av veimyndighet, og sikres i reguleringsbestemmelsene. Store og tunge komponenter til vindmøllene vil kreve spesialtransport, og nødvendige søknader må sendes i god tid før anleggsstart.
	Merknaden tas til orientering. Vindkraftanlegget er unntatt fra krav om byggetillatelse iht. PBL, og det vurderes derfor som lite hensiktsmessig å stille rekkefølgekrav. Tiltakshaver vil gå i dialog med fylkeskommunen for å sikre at tekniske tegninger og nødvendige søknader vil forelegges veimyndighet.
	Utbedringer av eksisterende vegnett utenfor planområdet omfattes ikke av energiloven. Det forutsettes at kartlegging av behov og planlegging av tiltak blir gjort som en del av planarbeidet. Utbedring av vegnettet vil kunne utløse behandling etter plan- og bygningsloven. Kommunedirektøren mener dette ikke er et tema som må konsekvensutredes.
Merknader knyttet til automatisk freda kulturminner	Det er gjennomført befaring i store deler av planområdet den 27. februar 2025, i samarbeid med Statkraft. Befaringen konkluderte med behov for nærmere arkeologiske registreringer. Områdeplanen er også vurdert av Stavanger maritime museum, som har stilt krav om § 9-undersøkelser på grunn av potensialet for funn av hittil ukjente automatisk freda kulturminner. Kombinert planprogram og melding med forslag til utredningsprogram anses som dekkende fra et kulturmiljøperspektiv. Det er registrert et kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse (Høg-Jæren ID K524) vest for planområdet. Fylkesdirektøren anbefaler gode illustrasjoner som viser planens virkning på kulturlandskapet, inkludert siktlinjer. Det er viktig å unngå elementer som bryter eller dominerer utsikten og sammenhengen med kysten og Låg-Jærens strandflate.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller er i dialog med Rogaland fylkeskommune og Stavanger maritime museum vedr. § 9-undersøkelser.
	Kommunedirektøren støtter Rog.Fk. Sin merknad

2.1.8 Statens vegvesen, datert 11.04.2025, saksnr. NVE 202504668-24

Transport i drifts- og anleggsfase	Transport i drifts- og anleggsfase skal omtales kort i planforslaget. Det forventer at vurderingen sier noe om forventet trafikkmengde og type transport både i drifts- og anleggsfasen. Avbøtende tiltak må vurderes og iverksettes ved behov. Statens vegvesen forutsetter at trafikksikkerhet vektlegges i alle faser.
	Iht. plan-/utredningsprogrammet skal dette omtales. Merknaden tas til orientering.
	Det forutsettes at utbygger avklarer nødvendige tiltak på veinettet utenfor planområdet gjennom lovebstemte prosesser først og fremst i forbindelse med utbyggingen på Moifjellet.
	Adkomstveien til Mellomstrand vindkraftverk er planlagt å starte fra fylkesvei 504, nord for planområdet. Vi forutsetter at forhold som angår fylkesveinettet avklares i dialog med Rogaland fylkeskommune.
	Merknaden tas til orientering og det vil bli fulgt opp i dialog med Rogaland Fylkeskommune.
	Se også kommentar til merknaden fra Rog.Fk.
	Statens vegvesen har ingen merknader til varsel om oppstart og høring av planprogram utover dette. Vi forutsetter at vi kan komme med flere merknader når det foreligger et planforslag.
	Merknaden tas til orientering.
	Tatt til orientering

2.1.9 Statsforvalteren i Rogaland, datert 15.04.25, saksnr. NVE: 202504668-28

Avhengighet Mellomstrand vindkraftverk	Utbyggingen av Mellomstrand vindkraftverk er avhengig av utbyggingen av Moifjellet vindkraftverk. Derfor må konsekvensutredningen inkludere begge prosjektene.
	Utredningene som er gjort i forbindelse med Moifjellet vindkraftverk vil legges til grunn, og det vil gjøres tilleggsutredninger som omfatter Mellomstrand vindkraftverk. Man vil derfor se de to anleggene i sammenheng.
	Mellomstrand er ikke et selvstendig prosjekt, men avhenger av Moifjellet i Bjerkreim. Tiltakene i Time kommune er begrenset og hovedtyngden av utredninger for prosjektet i sin helhet bør derfor gjøres i forbindelse med utredningene for Moifjellet. Kommunedirektøren legger til grunn at Statsforvalteren først og fremst sikrer tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for Moifjellet. *Dette planarbeidet vil derfor i all hovedsak fokusere på konskevensene for innbyggere og areal i Time kommune.*
Samlet belastning	Store arealer i områdene rundt er allerede benyttet til vindkraft. Det er derfor viktig å vurdere den samlede belastningen fra eksisterende og planlagte vindkraftverk i området. Planlagt tiltak er ikke i samsvar med avsatt formål i KPA, og det er derfor viktig at alle tiltak tilknyttet planområdet utredes godt. Dette gjelder også etterfølgende konsekvenser, slik som flytting av signalmast.
	Samlet belastning vil bli vurdert iht. metodebeskrivelsene i Miljødirektoratets KU-veileder M-1941.
	Samlet belastning er et av de viktigste temaene fot Kommunedirektøren. Samtidig er det slik at hovedtyngden av tiltak vil skje i Moifjellet, og følgelig er det denne utbyggingen som vil gi den største belastningen. Vi må derfor kunne legge til grunn at hovedtyngden av konsekvenser er i Bjerkreim kommune. Kommunedirektøren legger til grunn at Statsforvalteren først og fremst sikrer tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for Moifjellet.

Naturtyper	Området må kartlegges etter NIN-metodikk som det fremgår i plan-/utredningsprogram.
	Naturtypekartlegging vil bli gjort sommeren 2025.
	Kommunedirektøren legger til grunn av utredning av naturmangfold følger den foreslåtte metodikken.
Naturmangfold	Statsforvalter mener det ikke er tilstrekkelig å vurdere potensial og bare kartlegge områder med høyt potensial. Det er nødvendig med kartlegging av rødlistede arter og ansvarsarter i hele planområdet. Utredning må følge anerkjent metodikk og gjennomføres av personell med relevant faglig kunnskap.
	Naturmangfold vil utredes iht. fastsatt plan-/utredningsprogram og i tråd med gjeldende metodikk.
	Det forutsettes at kartleggingen skal skje i hele planområdet
Fugl	Der kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig til å kunne gjøre en samlet vurdering for både Moifjellet og Mellomstrand må det gjøres tilføyelser i kunnskapsgrunnlaget for Mellomstrand. Konsekvensutredningen må inkludere fuglelivet, spesielt rovfuglers områdebruk. Bl.a. må rovfugler sin områdebruk i et overordnet perspektiv, jf. § 10 i naturmangfoldloven vurderes. Hvilke korridorer det benytter seg av, oppholdstid i ulike områder og hvilke områder de driver med næringssøk. Utredningen må se på ulike arter av rovfugler ettersom de har ulik adferd. Vurderingene må knyttes til landskapsøkologiske sammenhenger.
	Det vil bli utført supplerende undersøkelser av fugl for Mellomstrand vindkraftverk, som en del av konsekvensutredningen for Naturmangfold, i tillegg til det som allerede er utført i forbindelse med tilliggende Moifjellet vindkraftverk. Undersøkelsene omfatter rovfugltrekk, hekkende fugl, trekkende fugl generelt, samt hubro og kongeørn. Ev. nye funksjonsområder og landskapsøkologiske sammenhenger for fugl vil bli kartfestet i den grad det framkommer grunnlag for det i kunnskapsgrunnlaget og gjeldende metoder/anbefalinger.
	Forutsetter at det sikres tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å få en best mulig opplyst konsekvensutrredning.
Flaggermus	Statsforvalter er positiv til at flaggermus ble undersøkt i forbindelse med Moifjellet, og dette må også gjøres i forbindelse med Mellomstrand vindkraftverk. Området er et egnet habitat for flere arter av flaggermus.
	Flaggermus er foreslått utredet iht. plan-/utredningsprogrammet. Merknaden tas til orientering.
	Flaggermus vil bli utredet iht. Plan- og utredningsprogrammet
Annet dyreliv	For annet dyreliv er konsekvensutredningen for Moifjellet vurdert som tilstrekkelig. Statsforvalteren vurderer at kunnskapsgrunnlaget kan være tilstrekkelig om et influensområde på 5 km for Moifjellet inkluderes. Om dette er tilstrekkelig kommer an på usikkerhet, konsekvenser og hvordan en vurderer og bruker kunnskapsgrunnlaget.
	Merknaden tas til orientering.
	Tatt til orientering
Folkehelse	Virkninger på folkehelsen, inkludert støy og skyggekast fra vindturbinene, må vurderes.
	Det er foreslått å utrede folkehelse i plan-/utredningsprogrammet. Det vil her beskrives ulike enkeltfaktorer som støy, skyggekast, visuelle virkninger som kan ha en mulig helsekonsekvens, enten i samvariasjon med andre faktorer og/eller over tid.
	Folkehelse vil bli tilfredstillende utredet iht. Plan- og utredningsprogrammet
Vann- og grunnforurensning	Temaet må utredes grundig, med fokus på drikkevann.
	Temaet «Vann og grunnforurensning» fra forslaget foreslås omdøpt til «Drikkevann» da dette er metodisk mer riktig samt i samsvar med NVEs nylig fastsatte utredningsprogrammer for 11

	vindkraftverk i Finnmark. Planområdet er ikke i berøring med nedbørsfeltet til Hagavatn reservedrikkevann. I forslag til plan-/utredningsprogram angis det at alle vannverk, enkeltbrønner og antatte reservevannkilder med tilhørende nedbørsfelt som kan påvirkes skal kartlegges. Det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke drikkevannskilder med tilhørende nedbørsfelt, vurdere behov for avbøtende tiltak og beskrive aktuelle tiltak.
	Vil bli utredet iht. Plan og utredningsprogrammet. Drikkevann vurderes som mest relevant i Bjerkreim. Se også merknader / kommentarer fra Mattilsynet.
Klimagassutslipp	Det må utarbeides et klimaregnskap som viser prosjektets helhetlige effekter på klimagassutslipp herunder utslipp fra endra arealbruk, livsløpsanalyse av byggematerialer og utslipp fra anleggsperiode, utslipp fra ny eller utbedret infrastruktur og reduksjon av klimagasser gjennom å legge til rette for vindkraft.
	Klimaregnskap og klimagassutslipp er foreslått som en del av plan-/utredningsprogrammet, og vil følge etablert metode iht. Miljødirektoratets håndbok M-1941, som omfatter alle disse nevnte utslippskildene.
	Temaet er foreslått som en del av plan- og utredningsprogrammet, og er etter kommunedirektøren som vurdering ivaretatt.
Naturregnskap	Statsforvalteren råder også at det utarbeides et naturregnskap, som skal vise til naturen sin egenverdi, økologiske funksjoner, artsmangfold og eventuelle reduksjoner av økosystemtjenester i planområdet og influensområde som følge av tiltaket.
	Det finnes i dag ingen metode for å utarbeide et naturregnskap for konsekvensutredning. Flere av de nevnte forhold inngår imidlertid i temaet Naturmangfold iht. anerkjent metode, hvor naturregnskap ikke inngår.
	Kommunedirektøren mener konsekvens for natur er i tilfredstillende ivaretatt gjennom forerslått utredningsprogram
Landbruk	Statsforvalteren viser til skjerpete nasjonale og regionale jordvernmål med tydelige føringer om å redusere nedbygging av landbruksjord. Statsforvalteren finner det positivt at landbruk skal utredes, men følgende momenter må inkluderes i utredningen: behov for gjerder, hvordan økt tilgjengelighet vil påvirke gjødsling av området og om tiltaket vil medføre økt press fra turgåere og hunder.
	Behov for gjerder må avklares nærmere i dialog med berørt grunneier eller rettighetshaver. Økt tilgjengelighet og gjødsling som følge av dette samt muligheten for økt press fra turgåere/hunder for beitedyr tas til orientering og er formidlet til fagutreder.
	Kommunedirektøren mener at tema landbruk er tilfresstillende sikret i planprogrammet.
Samfunns-sikkerhet	En risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) må utarbeides, inkludert vurdering av iskast og konsekvenser for Bjerkreimsenderen. ROS-analysen må også ta for seg ev. konsekvenser tiltaket medfører utenfor planområdet.
	Det skal iht. plan-/utredningsprogrammet utarbeides risiko- og sårbarhetsanalyse. ROS-analysen skal gjennomføres med anerkjent metodikk etter gjeldende veileder for risiko- og sårbarhetsanalyser i planlegging fra DSB.
	ROS-analyse skal utarbeides iht. Plan- og utredningsprogrammet.

3 Organisasjoner og foreninger

3.1.1 Forum for natur og friluftsliv i Rogaland (FNF), datert 11.04.2025, saksnr. NVE 202504668-26

Prosess	FNF oppfatter at Moifjellet og Mellomstrand egentlig er ett og samme kraftverk. PBL § 3-1 pålegger myndighetene å fremme en helhetlig planlegging. I dette tilfelle brytes tiltaket opp i flere planer og sendes på høring til ulike tidspunkt, uten at allmenheten får klarhet i tidsrammen for den samlede utbygging av vindkraftverk i både Time og Bjerkreim kommune. Dette mener vi er uheldig, særlig siden det er snakk om en statlig utbygger. Sammenlignet med erfaringen FNF har fra planlegging av samferdselsprosjekter eller større industriområder på tvers av kommunegrenser mener vi at Statkraft har en vei å gå for å imøtekomme lovens krav. Vår forventning er at NVE, Time og Bjerkreim kommune tar nødvendige grep for å se de meldte kraftverkene som ett tiltak og sikre helhetlig planlegging.
	En av to mulige adkomstveier til Moifjellet vindkraftverk ligger i Time kommune. Mulig adkomstvei i Time kommune ble meldt i forbindelse med varsling og kunngjøring av kombinert planprogram og melding for Moifjellet vindkraftverk september 2023. En adkomstvei i Time kommune må ha en egen planavklaring og det har samtidig vært en dialog mellom Time kommune og tiltakshaver for å komme i gang med en planprosess. Etter dialog med Time kommune er muligheten for å utvikle vindkraft i tillegg til adkomstvei inkludert. Prosessen for planavklaring for Mellomstrand og Moifjellet er avklart med hhv. Time kommune og Bjerkreim kommune, videre er prosess for konsesjonssøknad avklart med NVE, og er iht. energiloven. I og med at Mellomstrand er en utvidelse av Moifjellet med tilleggsvirkninger og sumvirkninger, er dette derfor vektlagt i det foreslåtte utredningsprogrammet. Tiltakshaver tar avsenders innspill om en felles interkommunal plan til orientering, men som følge av at prosess er avklart med plan- og konsesjonsmyndighet og er på forskjellige stadier i prosessen så vurderes det ikke som aktuelt å slå sammen prosessene nå.
	Time kommune er enig i at det med fordel burde vært en felles plan. Det skal gjøres vurderinger av samlet påvirkning for flere KU tema. Dette ville vært enklere å vurdere dersom man hadde en felles plan for hele tiltaket. Det forutsettes at det blir gjort grundige vurderinger av Moifjellet. Time kommune vil først og fremst vurdere konsekvens av tiltak i kommunen og tilleggskonsekvens av Mellomstrand.
Generelt	FNF mener at et vindkraftverk på Moifjellet fortsatt vil komme i konflikt med naturverdier, landskap, friluftsliv og inngrepsfrie naturområder, og at kunnskapsgrunnlaget som Olje- og energidepartementet la til grunn i sin omgjøring av NVEs konsesjonsvedtak i 2012 fortsatt er gjeldende og i tillegg styrket.
	Gjennom utredningene som plan-/ utredningsprogrammet legger opp til vil naturmangfold, landskap og friluftsliv m.fl. bli utredet, og det vil her gjøres en vurdering av påvirkning og konsekvenser.
	Etablering av et vindkraftverk av denne størrelsen vil naturligvis ha konsekvenser for landskap, natur og frilutsliv. Formålet med konsekvensutredningen er å få et godt nok kunnskapsgrunnlag til å avdekke konsekvenser og vurdere avbøtende tiltak. Nytt siden 2012 er at denne typen tiltak også skal behandles etter Plan- og bygningsloven. Dette gir også kommunen mulighet til å påvirke gjennom planprosessen. Kommunedirektøren legger til grunn at oppdatert kunnskap blir benyttet i vurderingene, og at relevante konsekvenser blir grundig vurdert.
Utredningstema	FNF mener at Statkraft bør utrede flere temaer i tillegg til konsekvensutredningene for Moifjellet. Selv om kunnskapsgrunnlaget fra Moifjellet kan være tilstrekkelig på noen områder, bør

	følgende temaer undersøkes nærmere: samlet belastning, arter og økologisk funksjonsområde, landskapsøkologiske sammenhenger, fugl, landskap, verneområder, vannmiljø og friluftsliv.
	I forslaget til plan-/utredningsprogram er følgende av de nevnte temaene inkludert: samlet belastning, arter og økologisk funksjonsområde, fugl, landskap, vannmiljø og friluftsliv. *Tema verneområder foreslås ikke nærmere utredet på grunnlag av at tiltaket verken berører verdensarvområder eller områder som er vernet eller foreslått vernet etter naturmangfoldloven. Tiltaket vil være synlig fra Synesvarden landskapsvernområde, men eventuelle visuelle virkninger blir utredet under temaet Landskap, ikke verneområder. Det vil da blant annet utarbeides visualiseringer fra KULA Høg-Jæren/Synesvarden landskapsvernområde.* *En utredning av landskapsøkologiske sammenhenger foreslås i utgangspunktet ikke, på grunnlag av at planområdet til Mellomstrand vindkraftverk inngår i konsekvensutredningen av landskapsøkologiske sammenhenger for Moifjellet vindkraftverk. Temaet vil likevel bli supplert dersom det skulle dukke opp nye forhold i tilleggskartleggingene for Mellomstrand.*
	Kommunedirektøren mener planprogrammet dekker de temaene som er beslutningsrelevante. Mellomstrand vindkraftverk vil være et lite vindkraftområde i forhold itl Moifjellet, og Time kommune mener det er tilstrekkelig å vurdere tilleggskonsekvensene. Turområdet ved Karten vil berøres og det skal en se særskilt på. Det foreslås og å se på konsekvens av evt. å flytte sendere til areal i Time kommune og å vurdere konsekvenser av dette. Se ellers forslagsstillers kommentar
Naturmangfold	Det er uklart hvordan utredningene av samlet belastning og kumulative effekter vil bli vurdert i det nåværende utredningsprogrammet. Det forventes at vurderingene tar utgangspunkt i den samlede belastningen fra alle vindkraftverkene i regionen, og ikke bare forholdet mellom Mellomstrand og Moifjellet.
	En konsekvensutredning forutsetter iht. KU-forskriften at man følger anerkjent metodikk. Samlet belastning for temaet naturmangfold vil bli vurdert iht. beskrivelsen i M-1941. Det påpekes at både forskrift og M-1941 legger til grunn at samlet belastning skal vurderes for influensområdet, som for naturmangfold ikke vil være hele regionen. Vurderinger ut over influensområdet er iht. M-1941 begrenset til konsekvenser for en arts eller naturtypes utbredelse og bestand i regional eller nasjonal sammenheng.
	Plan- og utredningsprogrammet angir at det skal benyttes anerkjent metodikk. Se også forslagsstillers merknad over. Samlet konsekvens i regional sammenheng forutsettes vurdert i forbindelse med Moifjellet.
Landskap	Statkraft argumenterer i kap. 4.3.1 for at verdien av Synesvarden landskapsvernområde ikke vil bli svekket fordi landskapet allerede er berørt av flere vindkraftverk. Dette brukes som begrunnelse for ikke å gjennomføre en konsekvensutredning av hvordan Mellomstrand vindkraftverk vil påvirke Synesvarden landskapsvernområde. FNF kan ikke se at det er grunnlag for at man i regioner med store landskaps-, natur- og friluftslivsverdier skal argumentere med at ytterliggere nedbygging ikke vil være et tap for allmenheten. FNF mener det er en oppskrift på hvordan bit-for-bit nedbyggingen av Norge skjer. Det er tungtveiende grunner for å ivareta de områdene av Høg-Jæren som ikke er påvirket av vindkraftverk.
	Merknaden tas til orientering. Forslagsstiller foreslår at eventuelle visuelle virkninger for Synesvarden landskapsvernområde inngår under tema Landskap samt Friluftsliv i plan-/utredningsprogrammet, ikke verneområder. Det vil i sammenheng med landskapsutredningene utarbeides visualiseringer fra blant annet KULA Høg-Jæren/Synesvarden landskapsvernområde.
	Kommunen har stilt krav om at det må utredes samlet belastning for influensområdet, dette vil også gjelde for de utredninger som skal gjøres knyttet til landskap.

Klimaavtrykk	I det avsatte området er det flere myrer, som utgjør omtrent 15% av planområdet. Bare én av disse er registrert som grunn myr, mens de andre har ukjent dybde. Statkraft planlegger omfattende anleggsvirksomhet, inkludert etablering av veier og anleggsplasser, noe som gjør det viktig å forstå myrenes påvirkning ved nedbygging eller bygging i randsonen. Statkraft har brukt et gjennomsnittstall for klimaavtrykk i planprogrammet, men FNF mener dette kan være misvisende, spesielt siden planen for Mellomstrand vindkraftverk innebærer lav produksjon sammenlignet med nedbygging av potensielt store myrarealer. FNF ber derfor om spesifikke tall for klimaavtrykk for Mellomstrand vindkraftverk.
	Klimagassutslipp er i plan-/utredningsprogrammet foreslått utredet. Utredningen vil gjennomføres iht. metodikk i Miljødirektoratets håndbok M-1941, hvor det bl.a. forutsettes målinger av myrdybde for myr som blir berørt, og det skal beregnes forventede utslipp fra innsatsfaktorer, transport og arealbruk/bearbeiding av karbonholdige masser.
	Kommunedirektøren støtter forslagsstillers vurdering.
Friluftsliv	FNF vil understreke viktigheten av å konsekvensutrede temaet friluftsliv grundig. Karten, Brusaknuten og Synesvarden er kartlagt som viktige og svært viktige friluftslivsområder. Disse områdene har merkede turstier og stor utfart med både organisert og ikke-organisert aktivitet.
	Merknaden tas til orientering. Friluftsliv er inkludert i plan-/utredningsprogrammet og vil følge anerkjent metodikk etter gjeldende KU-veileder fra Miljødirektoratet.
	Friluftsliv vil bli utredet iht. Plan- og utredningsprogrammet.
Ny teknologi	FNF påpeker at Statkraft hevder bruk av ny teknologi og avbøtende tiltak gjør utbyggingen mulig, men konkrete eksempler på denne teknologien mangler. FNF ber om at dette beskrives konkret i konsekvensutredningen og søknaden, og at Statkraft forplikter seg til å gjennomføre tiltakene dersom det gis konsesjon.
	Merknaden tas til orientering. Det er viktig med en grundig kartlegging av området slik at treffsikre avbøtende tiltak for å ta ned kollisjonsrisikoen for fugl kan fastsettes. Forslagsstiller har derfor gjennomført omfattende kartlegging i området generelt, og planlegger videre kartlegging som også inkluderer planområdet Mellomstrand vindkraftverk. Det er flere mulige avbøtende tiltak, herunder bruk av kamera og radarteknologi hvor det er pågående utvikling med dokumentert effekt. Forslagsstiller vil fortsatt følge utviklingen på dette området frem mot et eventuelt planforslag og konsesjonssøknad for Mellomstrand vindkraftverk.
	Ny teknologi kan fungere som avbøtende tiltak, forutsatt at det kan dokumenteres effekt. Kommunedirektøren mener dette bør presiseres i planprogrammet.

3.1.2 Lnett AS, datert 08.04.2025, saksnr. NVE 202504668-20

Nettilknytning	Lnett er nettutviklingskoordinator og har områdekonsesjon i Time kommune samt regionalnett i det aktuelle området. Moifjellet vindkraftverk er planlagt knyttet til Lnetts anlegg i Bjerkreim transformatorstasjon via en 132 kV kraftledning, og har fått driftsmessig forsvarlig vurdering samt reservert 260 MW i Bjerkreim transformatorstasjon. Eier av anleggene i Bjerkreim stasjon er Lnett og Statnett, og tiltakshaver skriver de vil gå i dialog med disse om å få en samlet tilknytning for Mellomstrand og Moifjellet vindkraftverk på 285 MW i Bjerkreim transformatorstasjon. Lnett vil bidra til avklaringer rundt tilknytningen.
	Merknad tas til orientering. Forslagsstiller vil kontakte Lnett for videre avklaringer.
	Kommunedirektøren forutsetter at nettkapasitet og tilknytting avklares mellom forsdlagstiller og L nett.

3.1.3 Motvind Sørvest, datert 16.04.25, saksnr. 202504668-29

Prosess	Motvind Sørvest har i et brev til NVE, Bjerkreim kommune og Time kommune datert 15. april 2025 påpekt at Mellomstrand og Moifjellet vindkraftverk må utredes som ett prosjekt, i tråd med kravene i Stortingsmelding 28 (2019-2020) og EU-regelverk for konsekvensutredning. Stortingsmelding 28 understreker viktigheten av å sende meldinger om vindkraftprosjekter i fylker eller regioner på en samlet høring. Dette for å ha en samlet vurdering. Mulige vindkraftverk i Rogaland og Agder bør derfor sendes på en samlet høring. Motvind Sørvest mener prosessen i Time kommune lider av saksbehandlingsfeil. Statkrafts planprogram fra februar 2025 ble sendt ut basert på feil saksbehandling, da juridiske vurderinger ikke ble tatt før politisk behandling. Et prinsipielt vedtak ble fattet 12.12.2024 før oppstartsmøtet i februar 2025, noe som er i strid med pbl. §12-8. Dette kan ha påvirket vedtakets innhold. I Statkraft-dokumentet «Mellomstrand vindkraftverk - Kombinert planprogram og melding med forslag til utredningsprogram» fra februar 2025 står det på forsiden «For internal use». Dette tyder på at det ikke er det korrekte eller endelige dokumentet som er sendt på offentlig høring. I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av at naboer til et vindkraftverk får informasjon om tiltaket, ulike faser og mulighet til å uttale seg. En større krets av naboer skal involveres aktivt i høringsprosessene. I reguleringsplan og byggesaker er det forslagstiller eller tiltakshaver som er ansvarlig for å varsle naboer og andre rettighetshavere. NVE skal vurdere hvordan slik varsling skal gjennomføres og hvilken avstandsgrense som skal benyttes. Motvind Sørvest mener at avstandsgrensen for varsling må være minst 10 km, da forskning viser at effekten på eiendomsverdiene kan strekke seg så langt. Dette må inkluderes i planprogrammet.
	Tema som parallelle prosesser er svart ut til FNF i kap. 4.1. Vedrørende samlet vurdering av mulige nye vindkraftverk i regionen understrekes det også i Stortingsmelding 28 (2019-2020) at det er kommune, fylkeskommune og NVE som tar ansvar for dette. Forslagsstiller vurderer dette som en merknad til NVE. *Prinsippavklaring gjort i utvalg for lokal utvikling 12.12.2024 er ikke i strid med pbl 12-8, og Time kommune har som lokal planmyndighet mulighet til å behandle et planinitiativ politisk før oppstartsmøte er gjennomført.* *Ved en inkurie ble «for internal use» ikke fjernet fra dokumentet, men forslagsstiller kan bekrefte at det refererte dokumentet er korrekt og endelig.* *Iht. krav fra NVE ble alle naboer inntil 2 km varslet. Merknaden tas til orientering.*
	Time kommune stiller seg spørrende til hvilken del av PBL § 12-8 vi skal ha handlet i strid med. Kommunestyret er kommunens overordnede planmyndighet, men kan delegere denne myndigheten. Dersom administrasjonen er usikker på om et planinitiativ skal tas til videre behandling, kan spørsmålet forlegges politikeren for avgjørelse. Det er det som har blitt gjort i denne saken. Anbefalinger i oppstartsmøtet er gjort med vilkår om et positivt politisk vedtak. Forslagsstiller har gjort rede for inkurie vedrørende påskrift på forslag til utredningsprogram.
Tidligere uttalelser fra Time kommune	Time kommune har sendt flere høringsinnspill til NVE angående Moifjellet vindkraftverk. De understreker viktigheten av å bevare kystlynghei, spesielt området Laksesvela, og etterlyser grundige konsekvensutredninger for naturmangfold, fugl og flaggermus. Utvalg for lokal utvikling

	påpeker at området er avsatt til landbruk, natur og friluftsområde, og at veganlegg vil være i strid med dette formålet. Friluftsområdene Brusaknuten og Karten vil bli negativt påvirket av vindkraftanlegget. Disse punktene er også relevante for Mellomstrand vindkraftverk, men Statkraft har ikke referert til disse dokumentene i sine planer.
	Naturmangfold og friluftsliv er temaer som ble drøftet i oppstartsmøtet med Time kommune, og det ble stilt krav til KU. Temaene er i forslag til plan-/utredningsprogram foreslått utredet, og kystlynghei, fugl, flaggermus, friluftsområdene Brusaknuten og Karten m.m. er spesifikt nevnt i plan-/utredningsprogrammet og vil inngå i utredningene.
	Temaene som nevnes har Time kommune vært tydelig på ovenfor Statkraft at må utredes i forbindelse med konsekvensutredningen. Dette fremkommer også av de utredningstema som er foreslått i plan- og utredningsprogrammet.
Utredningskrav fra Bjerkreim kommune	Bjerkreim kommune vedtok 14.05.2024 planprogrammet for vindkraftverk på Moifjellet, inkludert et omfattende utredningsprogram med ca. 40 punkter. Mange av disse punktene er også relevante for Mellomstrand vindkraftverk, men Statkraft har ikke inkludert vesentlige deler av dem i sitt forslag. Eksempler på temaer som Statkraft ikke har tatt med for Mellomstrand inkluderer: • Påvirkning av eiendomsverdi for bolig og fritidsbolig. • Sannsynlighet for utslipp av mikroplast/plastfibre og olje fra turbinene, samt bruk av avisingsvæske, og konsekvensene av dette. • Økt brannfare som følge av tekniske installasjoner og konsekvensene ved brann i utmark. • Muligheten for at turbinblad knekker eller faller av. • Redusert energiproduksjon og økt belastning for omkringliggende vindkraftverk
	Eiendomsverdi kommenteres under eiendomsverdi senere i høringsinnspillet. Utslipp til ytre miljø er omtalt nedenfor. Økt brannfare og muligheten for at turbinblader knekker eller faller av vil utredes under temaet Samfunnssikkerhet og inngå i ROS-analysen. Redusert energiproduksjon og økt belastning for omkringliggende vindkraftverk vil forslagsstiller gå i dialog med de vindkraftverkene dette gjelder.
	De forholdene som er nevnt vil og være relevante for Mellomstrand. Kommunedirektøren mener imidlertid at en kan legge til grunn utredninger for Moifjellet. Det enses ikke som relevant å stille egne krav om utredninger av disse temaene for dette anlegget.
Forholdet til regional plan	Mellomstrand vindkraftverk vil være i strid med den regionale planen, og området er vurdert med høyest konfliktgrad. Delområde Bje-01 er vurdert til samlet konfliktnivå -4 (høyeste grad) og lagt ut til nei-område. Motvind Sørvest mener det ikke er i tråd med henstillingen om regional behandling å bryte den regionale planen for Rogaland på nytt. Statkraft hevder at det er etablert et betydelig forbedret kunnskapsgrunnlag, men dette er ikke dokumentert og fremstår som ren synsing.
	Regionalplanen som omtales er fra 2007 og kunnskapsgrunnlaget er betydelig styrket siden den gang, både gjennom tidligere utredning, for- og etterundersøkelser ifm. øvrige vindkraftverkverk i området samt gjennomført utredning for Moifjellet. I konsekvensutredningene som plan-/utredningsprogrammet stiller krav til vil det forbedrede kunnskapsgrunnlaget bli presentert, samt at det vil gjøres nye kartlegginger og datainnsamlinger som ytterligere vil forbedre kunnskapsgrunnlaget. Når utredningene foreligger vil Time kommune som lokal planmyndighet iht. pbl og NVE iht. energiloven vurdere prosjektet i forhold til bl.a. regional plan for vindkraft.
	Time kommune forutsetter at det det legges til grunn det kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn er dokumentert og etterprøvbart. Kommunedirektøren mener det er Moifjellet vindkraftverk som vil gi stor konsekvens, og det forutsettes at Bjerkreim kommune og

	overordnede myndigheter sikrer et godt kunnskapsgrunnlag og at det bli gjort grundigere vurderinger av tiltaket.
Samfunnsøkono-miske vurderinger	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av å styrke beslutningsgrunnlaget for konsesjonsbehandlingen ved å synliggjøre fordeler og ulemper ved vindkraft på en åpen og tydelig måte. Bedriftsøkonomisk lønnsomhet og andre fordeler skal avveies mot kostnader for samfunnet, inkludert redusert verdi av områder til rekreasjon, redusert naturmangfold og landskapsinngrep. Statkrafts forslag til utredningsprogram mangler informasjon om dette, og regjeringens forutsetninger må derfor inkluderes.
	De samfunnsøkonomiske konsekvensene av vindkraftverket blir vurdert nærmere i den videre planprosessen.
	Samfunnsøkonomiske konsekvenser er ikke relevant for konsekvensutredningen, men vil bli aktuelt i det videre planarbeidet. I dette tilfellet er det mest relevant å vurdere samfunnsnytte opp mot konsekvens for Moifjellet. Kommunedirektøren forutsetter at Bjerkreim kommune og overordnede myndigheter sikrer et godt kunnskapsgrunnlag og at det bli gjort grundigere vurderinger av tiltaket og konsekvenser og at dette blir vektet i forhold til samfunnsøkonomisk nytte.
Samrådsgrupper	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av å inkludere samrådsgrupper med kommunen, grunneiere og frivillige organisasjoner i fasen med konsekvensutredning. Det skal stilles krav om opprettelse av slike grupper, og veiledning vil bli gitt om hvordan de kan fungere og om andre medvirkningsmuligheter. Motvind Sørvest/Motvind Dalane ønsker å delta i disse samrådsgruppene.
	Det er etablert en samrådsgruppe ifm. Moifjellet vindkraftverk. Denne ble satt sammen i dialog med Bjerkreim kommune. Formålet med gruppa er å hente inn lokal kunnskap og det er vektlagt at det skal være representanter med lokal tilknytning og lokal kunnskap. Det er foreslått i plan-/utredningsprogram at samrådsgruppa for Moifjellet vindkraftverk utvides slik at den også er dekkende for Mellomstrand vindkraftverk. Det er viktig for forslagsstiller å ivareta dette formålet til samrådsgruppen samt at det skal være en dialog med kommunen om hvordan sammensetningen av samrådsgruppa skal være.
	Se forslagsstillers kommentar. Time kommune deltok på forrige møte i samrådsgruppa og vil delta på fremtidige møter.
Virkningene på klima og miljø	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av å redegjøre for virkningene utbyggingen kan ha for klima og miljømessige forhold gjennom anleggsperiode, drift og avslutning. For klima bør det redegjøres for direkte utslipp fra anleggsmaskiner og transport, samt utslipp som følge av arealbruksendringer. Eksempler på ytterligere krav inkluderer standardiserte plankart, bedre utredninger av transportbehov, oppdaterte kartlegginger av naturtyper og arter, krav til metoder for feltundersøkelser, utforming av anlegget og valg av veitraseer. Alle virkningene og konsekvensene må redegjøres for på en systematisk og oversiktlig måte.
	Tema klimagassutslipp, naturmangfold og transport inngår i foreslått plan-/utredningsprogram.
	Vann og klima er tatt inn som tema som skal konsekvensutredes.
Tilbakeføring av området	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av å vurdere omfanget og virkningen av terrenginngrep ved konsesjonsbehandling av vindkraft. Statkraft må redegjøre detaljert for hvordan naturen, våtmarksområder, myrer og fjellterreng kan tilbakeføres etter nedleggelse av vindkraftverket. Dette inkluderer kart som viser områdene.
	I henhold til plan-/utredningsprogrammet skal det gis en kort beskrivelse av hvordan arealinngrepene planlegges tilbakeført etter endt konsesjonsperiode. Merknaden tas til orientering.
	Kommunedirektøren mener planprogrammet stiller krav om avklaring av terrenginngrep og mulighet for tilbakeføring.

Mangler i kunnskapsgrunnlaget	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av konsekvensutredninger av høy kvalitet, klare vilkår og gode undersøkelser for å bedre kunnskapen om miljø- og samfunnsvirkninger i vindkraftsaker. Føre-var prinsippet skal vektlegges der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap og dokumentasjon. Statkraft må redegjøre for hvor det er kunnskapshull, hvordan og når de vil skaffe seg denne kunnskapen, og på hvilke områder føre-var prinsippet vil legges til grunn. Kunnskapsgrunnlaget med nødvendige forundersøkelser må være på plass før konsekvensutredningen gjennomføres.
	Gjennom plan-/utredningsprogrammet har man identifisert beslutningsrelevante temaer som skal utredes. Som en del av utredningsarbeidet skal det gjøres kartlegging og innhenting av data slik at man har et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag hvor det mangler i dag.
	Kommunedirektøren mener forelagt planprogram sammen med de tilleggspunktene som kommunedirektøren foreslås sikrer at godt kunnskapsgrunnlag. Det forutsettes også at Bjerkreim kommune og overordnede myndigheter følger opp utredningskrav for Moifjellet.
For og etterundersøkelser	I Stortingsmelding 28 understrekes viktigheten av systematisk bruk av for- og etterundersøkelser i vindkraftsaker. Erfaringene fra disse undersøkelsene skal samles og vurderes som en del av kunnskapsgrunnlaget. NVE anbefaler at utredningsprogram for vindkraftverk på land inkluderer krav om vurdering av behovet for for- og etterundersøkelser, samt hvordan gjennomførte konsekvensutredninger kan inngå i slike undersøkelser. Det må redegjøres systematisk for hvilke forundersøkelser som er planlagt, og når de skal utføres, samt hvilke etterundersøkelser som er planlagt og deres tidsplan.
	Det vil gjennomføres etterundersøkelser der NVE, kommune og forslagsstiller ser behov for dette. Iht. M-1941 skal det inngå en vurdering av ev. behov for for- og etterundersøkelser i flere tema.
	Det forutsettes at dette sikres som en del av konsesjonsbehandlingen. Kommunen vil ikke påta seg ansvar for slik oppfølging.
Naturmangfold	I Stortingsmelding 28 er hubro klassifisert som sterkt truet på Norsk rødliste for arter fra 2015. Hovedmålet i den nasjonale handlingsplanen for hubro er å sikre en selvproduserende bestand i Norge gjennom tiltak som informasjonsarbeid, kartlegging og overvåking. Fra 2020 er overvåkningen av hubro styrket gjennom et nasjonalt overvåkingsprogram. Det er nødvendig med omfattende feltundersøkelser, inkludert bruk av lyttebokser. Statkraft ser ikke ut til å ha vurdert konsekvensene av dette overvåkingsprogrammet for utbyggingen av Mellomstrand vindkraftverk, og dette må inkluderes.
	Naturmangfold, herunder fugl og hubro, er foreslått utredet iht. plan-/utredningsprogrammet. Forslagsstiller har allerede gjennomført undersøkelser knyttet til rovfugl, hubro, samt hekkende og trekkende fugl i området i 2 år. Dette omfattende programmet vil videreføres i 2025.
	Naturmangfold og konsekvens for fugl skal utredes. Kommunedirektøren forutsetter at Bjerkreim kommune og overordnede myndigheter følger opp utredningskrav vedr fugl for Moifjellet.
Kravene i TEK17	Forskriften om tekniske krav til byggverk (TEK17) setter minimumskrav for byggverk i Norge, inkludert dokumentasjon av byggevarer, sikkerhet mot naturpåkjenninger, ytre miljø, konstruksjonssikkerhet, sikkerhet ved brann, energi, klima og livsløp. Statkraft ser ut til å mene at kun § 7-2 og § 7-3 gjelder, men Direktoratet for Byggkvalitet har tidligere påpekt at TEK17 også gjelder for vindturbiner. Statkraft må derfor redegjøre for hvordan alle kravene i TEK17 vil bli oppfylt.
	Statkraft er enig i at TEK17 også gjelder for vindturbiner og andre anlegg i vindkraftverket så langt det passer, med unntak av transmisjonsanlegg jf. pbl. § 1-3 andre ledd, Anlegget er imidlertid unntatt fra krav om byggetillatelse og dermed også reglene om ansvarsrett og kontroll jf. Byggesaksforskriften (SAK10) § 4.3. Sikring av krav til prosjektering mv. i TEK17 vil ivaretas i kontrakter, og dokumentasjonskrav fra konsesjonsmyndigheten vil bli oppfylt.
	Kommunedirektøren støtter seg til forslagstillers vurdering.

Naturmangfold	Før konsekvensutredningene kan starte, må det gjennomføres detaljerte feltundersøkelser som inkluderer: 1. **Naturtyper og geologi**: • Mengde og dybde av myr og våtmarksområder. • Landskapsverdier og naturverdier. 2. **Klimagassutslipp**: • Beskrivelse av naturinngrep i myr og beregning av klimagassutslipp for hele perioden. 3. **Landskapsverdier**: • Beregning av verdien av landskapsverdier som har vært uberørte siden vikingtiden. 4. **Fugleundersøkelser**: • Bruk av lokale ornitologer for å konsekvensutrede fuglebestanden. • Systematiske fugletrekkundersøkelser med fugleradar. • Systematiske lytteundersøkelser for hubro over flere år. 5. **Fugledødsfall**: • Prosess for å artsbestemme, registrere og telle alle fugler drept i vindkraftverket, med offentliggjøring av data. Vurderinger fra Audun Steinnes sitt notat «Merknader om vegetasjon, kulturlandskap og friluftsliv til oppstartsmelding og innspel til utgreiingsprogram for Moifjellet» om vegetasjon, kulturlandskap og friluftsliv må inkluderes i utredningsprogrammet. (notatet er lagt ved høringsuttalelsen)
	I forbindelse med en konsekvensutredning vil det gjøres feltundersøkelser iht. gjeldende metodikk for de respektive tema. Omfang av feltundersøkelsene vil variere per tema.
	Kommunedriketøren mener temaet at sikret i planprogrammet
Støy	Det må gjennomføres direkte støymålinger hos berørte naboer før turbinene installeres, inkludert målinger fra eksisterende vindturbiner. Erfaringer med AM-støy (Amplitude Modulert støy) viser at denne støyen kan være svært plagsom og registreres flere kilometer fra kilden. Det er umulig å beregne denne typen støy i modelleringer, derfor må det gjennomføres målinger hos naboer. Hvis slik støy finnes, må turbinene stanses. Støy er definert som forurensning etter forurensningsloven, og kommunen har myndighet til å regulere støy. Kommunen må informeres om støyutslipp og helsemessige konsekvenser for å kunne ta stilling til dette i planprosessen.
	Støy er forslått utredet i plan-/utredningsprogrammet. Utredningen skal følge krav og veiledning i Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) og Veileder om behandling av støy i arealplanlegging (M-2061).
	Kommunedirektøren mener planprogrammet sikrer at konsekvens av støy avklares på en tilfredsstillende måte.
Folkehelse	Det må gjennomføres systematiske helseundersøkelser med spørreundersøkelser og intervjuer hos alle naboer som kan bli berørt, før det gis konsesjon. Dette er nødvendig for å vurdere eventuelle økte helseplager etter at turbinene er installert. En helsekonsekvensutredning må inkludere alle miljøbelastninger som støy, skyggekast, visuelle virkninger, lysblink, iskast, tapt friluftsområde og tapt eiendomsverdi. Det må beregnes en samlet sumvirkning for alle helse- og miljøplagene, inkludert miljøfaktorer fra eksisterende vindkraftverk. Kommunen har ansvar for å ivareta folkehelsen for sine innbyggere, som beskrevet i folkehelseloven.
	Temaet folkehelse foreslås utredet etter samme metodikk som for Moifjellet vindkraftverk der eksponeringsfaktorene for støy, skyggekast, visuelle virkninger, lysblink og friluftsliv er inkludert.

	Moifjellet vil gi betydelig større konsekvens enn tiltaket på Mellomstrand. Kommunedirektøren mener planprogrammet sikrer tilstrekkelig kunnskap om temaet.
Miljøtilstand	Det er viktig å oppgi fullstendig informasjon om kjemikalier i vindturbinene, da disse kan påvirke vannforsyningen og næringskjeden. Utbygger må inkludere følgende i konsekvensutredningen: 1. **Mengde olje og giftige kjemikalier**: • Oppgi hvor mye olje og andre giftige kjemikalier som finnes i hver turbin. • Estimert budsjett for årlig påfylling og utskifting av olje per turbin og for hele vindkraftverket. • Differansen som utgjør det årlige svinnet av olje- og kjemikalieprodukter. 2. **Detaljerte beskrivelser**: • Kjemikalier og giftstoffer i turbinvingene. • Stoffer i kompositmalingen på tårnene. • Vaskemidler for turbinvingene og deres innhold. • Kjemiske midler brukt i vedlikeholdsarbeid, spesielt giftige eller miljøskadelige stoffer. • Giftighetsgraden av hvert stoff. 3. **Risikoanalyser**: • Forurensning av alle vannkilder, både offentlige og private. • Forurensning av kjemikalier og slitasjestøv fra vindkraftverket, sprengstøv, dynamittrester, forsuring av vann og sulfidholdige bergarter. • Evaluering av bergartenes syredannende potensial. 4. **Håndtering av turbinvinger etter endt bruk**: • Miljøvennlig håndtering, med referanse til en sirkulær økonomi. 5. **Klimagassutslipp**: • Dokumentasjon av klimagassutslipp, inkludert CO2 og andre klimagasser. • Diesel forbrukt til bygging av vindkraftverket. • Utslipp fra ødelagt myr. • Produksjon av vindturbiner, inkludert sjeldne metaller produsert i Kina. • Omfanget av bruk av SF6-gass og konsekvensene ved utslipp.
	Ved en konsekvensutredning er ikke turbintype og turbinleverandør valgt. Forslagsstiller jobber imidlertid sammen med resten av energibransjen for å stille krav til turbinleverandører knyttet til bærekraft (ref. https://www.fornybarnorge.no/nyheter/2024/fornybar-norge-vil-utvikle-barekraftveiledere-for-fornybarbransjen/). Videre er de resterende nevnte punktene foreslått utredet under tema klimagassutslipp, vannmiljø, og en ROS-analyse under tema Samfunnssikkerhet iht. plan-/utredningsprogrammet. Merknaden tas til orientering.
	Omfang av turbiner er lite i forhold til Moifjellet. Time kommune støtter seg på vurdering for dette anlegget, og mener forurensing og utslipp er godt nok ivaretatt i planprogrammet.
Avskalling fra turbinblader	På Blade Europe i desember 2023 holdt en representant fra Statkraft et innlegg som påpekte at skadeutviklingen og slitasjen på lengre blader vil føre til økte driftskostnader (OPEX) i fremtiden. Statkrafts informasjon om avskalling fra turbinblader må inkluderes som en del av kunnskapsgrunnlaget før konsekvensutredningen.
	I nylige fastsatte utredningsprogram for 11 vindkraftverk i Finnmark skal det gjennomføres en oppsummering av kunnskapsgrunnlaget knyttet til mikroplastslitasje fra vindturbiner. Merknaden tas til orientering.
	Time vil antallet turbiner være begrenset, og dette temaet vurderes ikke å være beslutningsrelevant.

Ny teknologi	Statkraft hevder at ny kunnskap og teknologi kan gjøre det mulig å finne en utbyggingsløsning for Moifjellet vindkraftverk som oppfyller konsesjonskravene. Imidlertid har representanter for Statkraft ikke kunnet redegjøre for hvilken ny teknologi det dreier seg om på folkemøter. Det kreves derfor en forklaring og redegjørelse for denne teknologien.
	Forslagsstiller henviser til utfyllende svar på samme tema til Forum for natur og friluftsliv, se kap. 4.1.
	Time kommune vil ikke legge til grunn avbøtende tiltak som ikke gir sansynlig eller dokumenterbar effekt
Kystlynghei	OED avslo konsesjon for Moifjellet i 2012, på grunn av at blant annet konsekvensene for kystlynghei ble vurdert til meget stor negativ. Forsker Siri Haugum fra Lyngheisenteret på Lygra bekrefter at det ikke finnes ny teknologi for kystlynghei og påpeker store negative konsekvenser av utbygging. Kystlynghei er nå beskyttet som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven § 52, og omfattende kunnskap må innhentes før konsekvensutredningen kan starte.
	Kystlynghei er foreslått å utrede under naturmangfold iht. plan-/utredningsprogrammet. Det kommenteres ellers at departementets avgjørelse primært var begrunnet i (s. 36) «… hensyn til rovfugl, landskap og tap av arealer uten inngrep».
	Kommunedirektøren mener konsekvens for kystlynghei er ivaretatt i planprogrammet
Drikkevann	I.V.A.R. har informert om at det planlagte vindparkområdet overlapper med tilsigsområdet til Hagavann. Mattilsynet har vurdert risikoen ved å ha vindturbiner i tilsigsområder til drikkevannskilder og påpekt at drikkevannsforskriften vil inkludere grenseverdier for bisfenol A og PFAS fra 2026, og mener det er uakseptabelt at innholdet av kjemikalier i turbinbladene ikke er kjent. Energiministeren har klargjort at konsesjonæren er ansvarlig for alle kostnader knyttet til tiltak for å beskytte drikkevannskilder.
	Planområdet er ikke i berøring med nedbørsfeltet til Hagavatnet reservedrikkevann. I forslag til plan-/utredningsprogram angis det at alle vannverk, enkeltbrønner og antatte reservevannkilder med tilhørende nedbørsfelt som kan påvirkes skal kartlegges. Det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke drikkevannskilder med tilhørende nedbørsfelt, vurdere behov for avbøtende tiltak og beskrive aktuelle tiltak.
	Påvirkning av drikkevannskilden vurderes å være relevant for Moifjellet, men i liten grad for Mellomstrand. Kommunedirektøren mener at dette ikke er et beslutningsrelevant tema i dette planområdet.
Vannmiljø	Bjerkreimvassdraget er inkludert i NVEs verneplaner. Store deler av vindkraftområdet ligger innenfor tilsigsområdet til vassdraget. Sprenging i anleggsfasen kan føre til steinstøv i vassdraget, som kan påvirke surhetsverdien og skade fisken. I driftsfasen kan avskalling av mikroplast fra turbinvingene og andre giftstoffer påvirke næringskjeden. Det må gjennomføres tester av jordsmonn og vann, og utredningen må dokumentere at kravene i vannforskriften oppfylles.
	Hensyn til eksisterende vassdragsvern skal iht. plan-/utredningsprogrammet utredes under temaet vannmiljø. Mulige utslipp til ytre miljø vil utredes både under tema Vannmiljø og tema Drikkevann.
	Kommunedirektøren mener konsekvenser for vannmiljø er tilfredsstillende sikret i planprogrammet.
ROS-analyse	Motvind har gjennomført en ROS-analyse i forhold til vannforurensing fra Moifjellet. Den konkluderer med at alle faser av et vindkraftverk (anleggsfase, drift/vedlikehold og demontering) innebærer risiko som er uforenlig med drikkevannskilder. Dette alene burde være grunnlag nok til å avvise prosjektet, da vindkraftanlegget er planlagt i nedslagsfeltet for et offentlig vannverk.
	Planområdet er ikke i berøring med nedbørsfeltet til offentlig vannverk.

	Påvirkning av drikkevannskilden vurderes å være relevant for Moifjellet, men i liten grad for Mellomstrand. Kommunedirektøren mener at dette ikke er et beslutningsrelevant tema i dette planområdet.
Eiendomsverdi	Verditap for boliger, hytter og andre eiendommer skal beregnes for en avstand på minst 10 kilometer, og resultatene skal presenteres i en tabell i konsekvensutredningen. Tidligere analyser viser at utbygging av vindkraftverk kan føre til betydelige verditap for naboene. Det må redegjøres for hvem som er ansvarlig for verditapet og hvordan dette skal kompenseres.
	Verditap på hus og fritidsboliger ble konsekvensutredet i forbindelse med Moifjellet vindkraftverk. Da ble det undersøkt eiendomsverdi opp til 10 km fra vindkraftverket. Mellomstrand vindkraftverk ligger i Moifjellets umiddelbare forlengelse. Funnene er overførbare til Mellomstrand vindkraftverk. Forslagsstiller anser derfor temaet som dekket.
	Kommunedirektøren legger til grunn at utredninger for Moifjellet kan legges til grunn og for boliger som berøres av Mellomstrand vindkraftverk.
Arkeologi	Rogaland fylkeskommune har i et brev til Statkraft påpekt at topografien og kjente kulturminner i planområdet for Mellomstrand vindkraftverk indikerer potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Området består av beiteflater, knauser og vann, og det er behov for arkeologiske registreringer og utgravinger før konsekvensutredningen kan starte.
	Forslagsstiller vil iht. plan-/utredningsprogram og krav fra Rogaland fylkeskommune gjennomføre kulturminneundersøkelser i planområdet.
	Kommunedirektøren legger til grunn at planprogrammet er dekkende i forholds til kulturminneverdier.
Fagrapporter	Alle utredninger og fagrapporter skal utgis på norsk.
	Merknaden tas til orientering.
	Kommunedirektøren forutsetter at alle dokument i saken foreligger på Norsk.
Menneskerettig-heter	Statkraft har blitt anklaget for menneskerettighetsbrudd ved vindturbinene på Fosen, samt vannkraftutbygging i Chile og vindkraftutbygging i Brasil. Det er nødvendig å forklare hvordan Statkraft skal håndtere disse bruddene og beskrive relevante menneskerettigheter for Mellomstrand.
	Forslagsstiller forholder seg til de formelle kravene til hva som skal svares ut i et utredningsprogram. Beskrivelse av menneskerettigheter og forslagsstillers andre aktiviteter er ikke relevant å kommentere i et utredningsprogram for Mellomstrand vindkraftverk.
	Kommunedirektøren kan ikke se at dette er et beslutningsrelevant tema i denne saken.
NVEs kriterier	NVE har satt kriterier for nedprioritering av sol- og vindkraftprosjekter, inkludert dårlig kvalitet på søknader, uavklart nettkapasitet og manglende kommunal planprosess. Meldingen for Mellomstrand vindkraftverk oppfyller ikke disse kravene, da den er av dårlig kvalitet, mangler spesifikt utredningsprogram og avklaring av nettkapasitet. Derfor kan den ikke behandles av NVE.
	Kombinert planprogram og melding inneholder forslag til utredningsprogram og det er etablert dialog med Lnett og Statnett vedrørende behov for noe økt kapasitet i Bjerkreim transformatorstasjon.
	Melding og planprogram vurderes både av kommunen og av NVE. Kommunedirektøren mener dokumentene er dekkende for tiltaket.

3.1.4 Norges televisjon AS (NTV), datert 16.04.25, saksnr. NVE: 202504668-27

Elektronisk kommunikasjon	NTV og NRK har tidligere gitt detaljerte tilbakemeldinger på planene for Moifjellet vindkraftverk, inkludert et felles høringssvar datert 3. november 2023 og et høringssvar 28. februar 2024. De

	understreker at Mellomstrand vindkraftverk må vurderes sammen med Moifjellet, da de ligger nær hverandre og kan påvirke DAB- og DTT-signaler negativt. Telenor har allerede påpekt risikoen for signalforstyrrelser basert på teoretiske utredninger, og det er planlagt feltmålinger i løpet av våren og forsommeren. Statkraft skal dekke kostnadene for utredninger og avbøtende tiltak. NTV mener at utbyggingen vil øke risikoen for signalforstyrrelser og gjøre avbøtende tiltak mer utfordrende. De påpeker at risikoen for forstyrrelser øker med antall turbiner, og at tidligere prosjekter i området allerede har medført skadelige forstyrrelser på DTT-signalene. NTV opprettholder at dette vindkraftprosjektet vil være meget krevende med hensyn til ekomsignalene, og det er ikke gitt at DTT- og DAB-nettene kan bygges om for å oppnå samme dekning som i dag. De understreker at DAB og DTT er etablerte tjenester som er en del av totalberedskapen i Norge, og det må sikres at disse tjenestene fortsatt har signalfremføringsveier i luftrommet.
	Merknaden tas til orientering. Elektronisk kommunikasjon skal utredes iht. plan-/utredningsprogrammet og dette vil bli gjort i dialog med NTV, NRK og Telenor.
	I plan for Moifjellet er det avdekket behov for nye sendere som erstatning for Bjerkreimsenderen. Det er aktuelt å lokalisere disse utenfor de varslede områdene i Bjerkreim og Time. *Kommunedirektøren mener dette er en del av områdeplanene. Planprogrammet er supplert med krav om at det må ses på aktuell lokalisering og areal må tilleggsvarsles.*

3.1.5 Time Bondelag, datert 04.04.25, saksnr. NVE: 202504668-13

Landbruk	Time Bondelag påpeker at det er viktig at bonden får utnytte gården sine ressurser. Det er behov for mer energi, og de er positive til utvidelsen av planlagt vindkraftverk på Moifjellet, men de mener det er viktig at dersom tilstøtende eiendommer får vesentlige ulemper, må vindkraftverket kompensere for dette.
	Konsekvenser for landbruk vil utredes iht. plan-/utredningsprogram. Merknaden tas til orientering.
	Planprogrammet stiller krav om utredning av konsekvens for landbruk. Kommunedirektøren mener dette er godt nok ivaretatt.